

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF AAN DE CADIXWIJK TE ANTWERPEN

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

ABO Archeologische Rapporten 729

Rapport opgemaakt door: Sebastiaan Goovaerts

Kontichsesteenweg 38

2630 Aartselaar

Juni 2017

Dossiernr. 24330

OE: 2018F212

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief aan de Cadixwijk te Antwerpen

Auteur

Sebastiaan Goovaerts

Projectnummer

- 24330 (intern)
- 2018F212 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en Datum

Aartselaar, juni 2018

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 729

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
<i>Versie</i>	<i>Datum</i>	<i>Status</i>
v0	15/06/2018	Interne draft
V1	21/06/2018	Externe draft
V2	28/06/2018	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Anouk Van der Kelen
Business Unit Manager	Toon Moeskops
Kwaliteitscontrole	Anouk Van der Kelen
Director	Patrick Hambach

INHOUD

DEEL 2 Programma van maatregelen.....	5
1 Inleiding (beschrijvend gedeelte).....	5
1.1 Thesaurus	5
1.2 Administratieve gegevens	5
1.3 Doel van het onderzoek	6
1.4 Aanleiding van het onderzoek.....	6
2 Besluit.....	7
3 Kwaliteitscontrole en ondertekening.....	9
4 Bibliografie	10

DEEL 2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

---

1 INLEIDING (BESCHRIJVEND GEDEELTE)

1.1 THESAURUS

Bureauonderzoek, Antwerpen, Cadixwijk, Eilandje, tracé, riolering, ophoging, Spaanse Omwalling

1.2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2018F212
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO nv
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/00167
Naam + adres onderzoeksgebied	
- Straat + nr.:	Genuastraat, Cadixstraat, Rigastraat, Kempischdok-Westkaai
- Postcode:	2000
- Fusiegemeente:	Antwerpen
- Land:	België
Lambert72coördinaten (EPSG:31370)	Boundary box: - xMin 152952.98 - yMin 213522.33 - xMax 153145.45 - yMax 213835.88
Kadaster	
- Gemeente:	ANTWERPEN
- Afdeling:	ANTWERPEN 7 AFD
- Sectie:	G
- Percelen:	Openbaar domein
Onderzoekstermijn	Juni 2018
Thesauri	Bureauonderzoek, Antwerpen, Cadixwijk, Eilandje, tracé, riolering, ophoging, Spaanse Omwalling

1.3 DOEL VAN HET ONDERZOEK

Het doel van de archeologienota is nagaan in hoeverre het archeologisch archief dat potentieel aanwezig is op een terrein is bedreigd door een nakende ingreep in de bodem. Het onderzoek heeft drie objectieven. Ten eerste wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van de site. Daarnaast wordt nagegaan welke bewaring we kunnen verwachten van deze archeologische resten. Ten derde wordt nagegaan wat de impact van de geplande ingreep in de bodem zal zijn op deze resten.

De gegevens voor deze analyse worden gehaald uit bestaande en ontsloten landschappelijke, bouwkundige en archeologische inventarissen en kaarten in combinatie met de plannen geleverd door de initiatiefnemer. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zal een advies worden geformuleerd voor eventueel archeologisch vervolgonderzoek, *in situ* bewaring of vrijgave van het terrein.

1.4 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de initiatiefnemer naar aanleiding van de geplande werken aan de Genuastraat, Cadixstraat, Rigastraat en het Kempischdok-Westkaai te Antwerpen. Deze werken houden de realisatie in van een nieuw gescheiden RWA/DWA rioleringsstelsel op de plaats van een reeds bestaand gemengd rioleringsstelsel, de aanleg van een sorteerstraat ter hoogte van het kruispunt Genuastraat Kempischdok-Westkaai, de aanleg van plantvakken langsheen de straten en de vernieuwing van de wegenissen.

De beoogde graafwerken worden beschouwd als een ingreep in de bodem. Doordat het hier gaat om een lijntracé (ca. 820m) waarvan de bestaande lijninfrastructuur minder is dan 1.000 lopende meter maar niet volledig binnen het bestaande gabarit valt moet er, in het kader van het Onroerend Erfgoeddecreet, voorafgaand aan een bouwvergunning, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel van de site te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet). Gezien het onderzoeksgebied momenteel in gebruik is als openbare ruimte (rijweg, fiets- en voetpad) is onderzoek met ingreep in de bodem momenteel niet wenselijk vanwege de overlast dat dit met zich mee zou brengen. Bijgevolg wordt een archeologienota opgemaakt op basis van bureauonderzoek.

2 BESLUIT

Deze archeologienota werd opgesteld door ABO nv naar aanleiding van de vooropgestelde werken aan de Genuaestraat, Cadixstraat, Rigastraat en Kempischdix-Westkaai te Antwerpen. Het doel van dit onderzoek was driedelig. Ten eerste werd op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Ten tweede wordt nagegaan hoe goed deze archeologische resten zijn bewaard en in hoeverre ze zijn bedreigd door de geplande bouwwerken. Ten slotte werd nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is.

- 1) Uit het historisch en landschappelijk onderzoek (hfdst. 3 en 4) blijkt dat het terrein gekarteerd is als bebouwd gebied (OB-bodem) met in de wijdere omgeving lemige zandgronden. Bodemonderzoek in de directe omgeving van het onderzoek toonde bovendien een historische en recente bodemverontreiniging aan waarbij sanering nodig werd geacht.
- 2) Volgens het cartografisch bronnenmateriaal was het terrein ten minste vanaf 1771-1778 onbebouwd tot en met het eerste deel van de 19de eeuw wanneer de bestaande stadsomwalling werd uitgebreid. In de loop van de 18de eeuw was er echter een sterke uitbreiding van de havenactiviteiten in het gebied en werden nieuwe dokken aangelegd. Wanneer rond 1865 de omwalling verdwijnt zal het gebied volledig omgevormd worden ten dienste van de Antwerpse haven. Vermoedelijk werd het voorwerk hierbij gesloopt tot op het maaiveld, vooraleer het ganse gebied opgehoogd werd. Zo zal omstreeks 1873 het onderzoeksgebied grotendeels zijn definitieve vorm krijgen.
Er is een zeker aantal archeologische sporen/resten binnen een straal van 250m aanwezig. Het gaat hoofdzakelijk om waterwerken en verdedigingswerken die dateren vanaf de 16de eeuw tot de 19de eeuw. Ook oudere sporen/resten van menselijke aanwezigheid in de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied zijn aanwezig. Deze werden aangetroffen bij het uitgraven van de verschillende dokken rondom het onderzoeksgebied.
Op basis van de cartografische bronnen kan aangetoond worden dat het onderzoeksgebied vanaf het einde van de 19de eeuw in gebruik is als straat. Op de Kempischdix-Westkaai was bovendien een trein/tramspoor aanwezig. Ongetwijfeld ging de aanleg van dit stadsdeel in de 19de eeuw gepaard met bodemingrepen die een verstoring van het bodemarchief met zich meebrachten.
- 3) Uit een analyse van het huidige landschap blijkt dat het onderzoeksgebied opgehoogd werd in de loop van de 20ste eeuw. Deze ophoging wordt bevestigd door de grondmechanische kaart die een ophoging aangeeft van tussen de 4 en 6 meter dik. Een vergelijking tussen de historische hoogtegegevens en de huidige plaatst het ophogingspakket op zo'n 2,25m dik.
- 4) De vooropgestelde werken houden de aanleg van een nieuw gescheiden rioleringsstelsel in, de aanleg van verschillende plantvakken en de aanleg van een nieuwe sorteestraat. De riolering wordt geplaatst boven het niveau van de bestaande riolering en zal dus zeer weinig tot geen nieuwe bodemverstoring voorzien. De plantvakken worden aangelegd met een oppervlakte van tussen de 10m² en 31m² en gaan gepaard met een bodemverstoring van maximum – 1,3mMV. De afgravingen voor de sorteestraat gaan een oppervlakte hebben van 4 x ca. 4,41 m² (ca 19,4m²) tot op een diepte van ca -3,5mMV. De plaats van de nieuwe sorteestraat is echter gelegen buiten de historische projectie van de stadsversterkingen.

Uit 1, 2, 3 en 4 kan geconcludeerd worden dat de verwachting om archeologische resten aan te treffen eerder laag is gezien de verstoringen en ophogingen op het terrein die een impact hadden op de

bewaringstoestand van het archeologische bodemarchief. Bovendien is er een grote kans dat de ondergrond van het onderzoeksgebied, net zoals de aanpalende percelen, gekenmerkt worden door een historische bodemverontreiniging.

Indien het voorwerk van het bastion, het enige deel dat mogelijk aangetroffen kan worden, in de 19de eeuw niet tot op het maaiveld afgebroken zou zijn. Dan nog zouden de werken ter hoogte hiervan, meer bepaald het aanleggen van plantvakken met een oppervlakte van tussen de 10 en 31m², zorgen voor beperkte kijkvensters die een te versnipperd beeld zouden geven.

Hierdoor wordt het potentieel tot kennisvermeerdering laag ingeschat. Door deze lage kans op kennisvermeerdering heeft het terrein dan ook een beperkte wetenschappelijk meerwaarde. De kosten van verder onderzoek wegen dan ook niet op tegen te baten en bijgevolg wordt er dan ook geen vervolgonderzoek geadviseerd.

3 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	Director		28 juni 2018
Toon Moeskops	Business Unit Manager		28 juni 2018
Anouk Van der Kelen	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		28 juni 2018

4 BIBLIOGRAFIE

NGI, Waterpassingsnetten, <http://www.ngi.be/Common/articles/G/waterpassingsnetten.pdf>

CadGIS 2017: Kadasterkaarten [online], http://ccff-test1.minfin.be/cadgisweb/?local=nl_BE (geraadpleegd op 14 juni 2018).

Cartesius 2016: Topografische kaart 1933/1883 [online], <http://cartesius.be/geoportal/catalog/search/resource/details.page?uuid=%7BBDE85A1A-9065-4DD4-94DB-6B7E8ECCCE9D%7D> (geraadpleegd op 14 juni 2018)

Geoportaal onroerend Erfgoed: Centraal Archeologische Inventaris [online], geo.onroerenderfgoed.be (geraadpleegd op 14 juni 2018)

Geopunt Vlaanderen 2017: Basiskaarten (orthofoto's 1971/2015; GRB, topografische kaart (klassieke reeks)) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 14 juni 2018).

Geopunt Vlaanderen 2017: Historische kaarten (Ferraris, Atlas van Buurtwegen, Vandermaelen, Popp) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 14 juni 2018).

Geopunt Vlaanderen 2017: Bodemkaarten (Bodemtypes, Bodemgebruik, Bodemerosie, WRB Soil Units, Tertiaire formaties, Quartaire formaties) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 14 juni 2018)

Inventaris Onroerend Erfgoed: Inventaris bouwkundig erfgoed [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/11874> (geraadpleegd op 14 juni 2018).

Nationaal Geografisch Instituut (NGI): Topografische kaart (1:10.000), [Online]. www.ngi.be (geraadpleegd op 14 juni 2018).

Van Ranst E & Sys C., 2000, Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20 000), Gent: Laboratorium voor bodemkunde, Universiteit Gent.